

ALGUNES CONSIDERACIONS SOBRE ECONOMIA LINGÜÍSTICA

Bernat Joan i Mari (Eivissa)

Hi ha alguns textos prou influents —possiblement, hauríem de començar esmentant la Bíblia— que representen d'una manera claríssima la pluralitat lingüística com un autèntic càstig. El fet d'haver-hi moltes llengües entorpeix la comunicació entre les persones i fa que es requereixi una gran despesa de temps i esforç en l'aprenentatge de llengües, la qual cosa no sempre s'adiu amb les inclinacions de les persones que, si us plau per força, s'hi veuen obligades.

La Bíblia ens presenta el famós mite de la Torre de Babel. Els éssers humans volen fer una torre enorme, tan alta que pugui arribar fins al Cel —estan, potser, construint un mitjà d'intercomunicació que els permeti el contacte entre tots ells?—, una torre que els permetrà competir amb el mateix Déu —reflex idealitzat, potser, de les múltiples mancances de comunicació humanes?—, i Aquest en veure clarament el perill de perdre el seu Poder sobre la condició humana —comunicació és poder— fa que es confonguin les llengües, i que cadascú parli d'una manera diferent, de forma que no es poden entendre i la torre queda sense construir.

El Bé —tots s'entenen entre ells, però eren massa ambiciosos— queda brutalment vençut pel Mal —la intercomprensió acaba essent impossible.

El discurs lingüístic de la Revolució francesa funciona en aquest mateix sentit. Cal cercar una llengua universal, que permeti la intercomprensió entre tots i la difusió de les lums i de les ciències. La llengua apareix, doncs, clarament com un instrument de progrés, que, per tal de ser eficaç, ha de tenir les característiques d'universalitat —instrument en mans de tothom— i d'unicitat —només hi pot haver una llengua d'intercomunicació general, perquè, si no, la funció mateixa d'intercomunicació general acaba desapareixent (com la famosa torre que hem esmentat més amunt). El Bé —associat en aquest cas amb el progrés, la llum, la ciència, i tota la resta de béns progressistes que es vulguin esmentar— ve representat, un cop més, per una llengua, aquella que permet una intercomu-

nicació entre totes les persones que estan construint la Torre de Babel (la ciència, la cultura, l'art, la Civilització...) i el Mal s'associa amb la impossibilitat de construir la Torre de Babel (la Civilització), per mor de la pluralitat de llengües, que marquen distàncies i barreres entre les persones i dificulten l'entesa entre elles.

El discurs sobre planificació lingüística predominant encara avui a la nostra part del món és directament hereu d'aquest de la Revolució francesa, malgrat que pugui existir de tant en tant el miratge que efectivament està començant a sofrir considerables esquerdes. Si hi aprofundim una mica, veurem que aquesta afirmació no acaba d'adaptar-se a la veritat.

Segurament, si una llengua no és talment un mercat (com amb gran convenciment afirma Jesús Royo), sí que s'adiu bàsicament amb el funcionament del mercat. Els paràmetres de la ciència econòmica resulten, en molts aspectes, perfectament aplicables a l'estudi de la llengua des d'una dimensió sociològica. La difusió de la llengua i la seua utilitat s'assembla bastant als mecanismes de circulació de la moneda.

Actualment, i a la nostra part del món, cada Estat-nació sorgit durant el Renaixement o durant el Segle de les Llums compta amb una moneda pròpia, que és aquella que serveix per a comprar i vendre dins l'àmbit de les pròpies fronteres. Aquesta moneda és plenament vigent com a element universalment acceptat per a superar el mínim intercanvi de productes, propi encara de les economies primitives. Un mínim de complexitat en les relacions econòmiques comportarà l'aparició de monedes diverses, que, al seu torn, es corresponen a uns determinats àmbits de vigència. A Espanya, per exemple, es paga amb pessetes i es parla en espanyol. L'àmbit de la pesseta i l'àmbit de l'espanyol presenten, doncs, un grau de correspondència que podem sospitar que és superior al que caldria esperar de la mera casualitat. En principi se suposa que té el mateix valor (i observi's que en parlem nivells diferents, però que feim referència a la mateixa cosa) la pesseta per pagar uns determinats productes com l'espanyol per demanar-los. Els àmbits que no corresponen amb monedes d'ús corrent al mercat presenten llengües no normalitzades, és a dir, no corrents al mercat.

Aquests fets, ells tot sols, ja ens haurien de donar alguna pista sobre els elements necessaris per a convertir una llengua arraconada i sense normalitat social en una llengua normalitzada a tots els àmbits. Si les llengües es corresponen amb les monedes, cal crear una moneda, un àmbit d'intercanvi monetari —econòmic— per tal de poder-hi construir una llengua nacional. Que la llengua es

construeix com una Torre ha de quedar fora de tot dubte veient, per exemple, l'excel·lent història del procés de normativització i de normalització del magiar escrita per Aurélien Sauvageot i titulada precisament *L'EDIFICACION DE LA LANGE HONGROISE*. I una moneda necessita un banc nacional que la sustenti.

Relació íntima semblant a la que es produeix, per exemple, entre la pesseta i el Banc d'Espanya.

Vist aquest aspecte, haurem de tenir, tot seguit, en compte un altre factor: la convertibilitat de les monedes i les monedes que, en un moment determinat, poden servir com a patró o com a eina de canvi respecte de qualsevol dels elements que entren en joc en el mercat internacional. Així, per exemple, els bancs canvien lires en pessetes, de la mateixa manera que els guies turístics expliquen als italians com és el racó d'Espanya que visiten en italià. Però si es vol accedir a uns determinats àmbits caldrà recórrer a un altre tipus de moneda, *i no a la mera convertibilitat: per exemple, als dòlars, o, a un altre nivell, als ecus*. El preu del petroli es mesurarà, per exemple, d'acord amb una determinada quantitat de dòlars per barril. Ni dirhams musulmans ni pesos sud-americans no serveixen per a fixar a nivell internacional el preu del cru, de la mateixa manera que ni l'àrab clàssic ni l'espanyol no constitueixen una moneda de canvi vàlida a les reunions dels representants dels països de l'OPEP, que fixen el preu del petroli.

Cada cosa al seu lloc, i cada moneda dins el seu àmbit corresponent. Cal, perquè totes les operacions esmentades puguin funcionar, no pixar fora de test.

A partir d'aquestes reflexions podem esbossar algunes conclusions, amb tota la provisionalitat que s'escaigui:

1.— Mentre paguem en pessetes, veurem l'espanyol com a llengua general d'intercanvi a la Catalunya incrustada dins Espanya. Mentre al nord paguin en francs, l'intercanvi funcionarà en francès.

2.— Caldrà, doncs, crear una moneda nova per al nostre país, si volem assistir, *en un futur, a un intercanvi generalitzat en català*. Quina? La clara manca —encara— de resposta a aquesta pregunta ens deixa ben palès que no s'hi pensa gaire.

3.— *El pagament amb dòlars o amb ecus no ens haurà de venir mediatitzat per*

cap convertibilitat prèvia de la nostra futura moneda en pessetes. El Banc de Catalunya haurà de proveir la manera de poder convertir la moneda catalana directament en dòlars quan això sigui necessari.

4.— La no-existència del Banc de Catalunya ni de la moneda catalana no ve causada precisament per la pertinença del nostre país, el qual Pere Quart anomenava «la sagrada àrea del dòlar», sinó per la incrustació accidental amb la no tan sacra àrea de la pesseta.

Com es pot veure, si transcendim mínimament l'àmbit dels gramàtics i ens situam en el discurs que pot entendre tothom, el disseny de la futura política lingüística que convé al nostre país ens apareix més nítidament dibuixat, sense preocupacions supèrflues de l'estil de «si la pesseta ja entrebanca l'existència d'una moneda catalana, imaginau com l'entrebançarà la presència al nostre país del dòlar!», sense utopies absolutament irrealitzables (i per tant irresponsablement presentades com a perfectament factibles) com ara «durant un temps, posem vit-i-cinc, o cinquanta anys, haurem de poder pagar tant en pessetes com en moneda catalana» i sense comprensions injustes de l'estil «doncs que els immigrants paguin amb pessetes i nosaltres pagarem amb la moneda de les dues que ens vengui bé».

En fi, procurem que, usant una expressió de Nadal Batle, els gitanos andalusos no ens continuïn estafant en aquest mercat.